

opus interpretatione et notis illustratum duobus hinc inde interponi indicibus; quorum prior est rerum præcipuarum, quæ in toto hoc opere explicato occurrunt; posterior vocabulorum, quæ in his quinque Consolationis philosophicæ libris leguntur: ubi curavimus vocabula quæ nobis visa sunt barbara, aut saltem minus Latina, diversis characteribus formari: ut lector id Latinitatis vitium moneretur, nec nostra tamen commentaria frequentioribus ejusmodi notis turgerent. Si nostrum hoc ausum doctiores excitaverit ad absolvendum, prolata auctoritate, aliquid ex ejusmodi vocabulis, id non ingratum erit nostræ te-

meritis præmium. Non omnia novimus, doceri semper paratissimi.

Nihil denique istorum omnium prius attingendam arbitrati sumus, quam instar aliorum Serenissimi Delphini scriptorum proposuerimus, 1° Vitam Boetii; 2° testimonia variorum cum de Boetio tum de ejusdem scriptis; 3° generalem librorum Consolationis philosophicæ ideam; 4° aliquam ejusmodi librorum censuram: hæc enim quilibet horum scriptorum de suo auctore præfari consuevit; si exceperis generalem operis ideam, cujus exemplum etsi non habeamus, ex ipsa tamen, uti speramus, non mediocri utilitas erit.

AN. MANL. SEVERINI BOETII VITA.

I.

Boetius natus est Romæ (a), circa annum Domini quadringentesimum septuagesimum quintum, æquævus Joanni summo pontifici: Justino imperatori; Fulgentio, Ennodio et Cassiodoro doctoribus ecclesiasticis. Nomen genusque matris non scimus; sed pater ejus fuit Anicius Manlius Flavius Boetius, vir ipse consularis, filius Boetii illius, qui (b) præfecturam prætorii gerens, imperante Valentiniano tum interemptus fuit, cum Aelius patricius, dux fortissimus, cujus ut laborum sic victoriarum ille semper fuerat particeps, ejusdem imperatoris manu interfectus est.

II.

Hic autem, de quo nunc agimus, auctor vocatur (c) *Anicius Manlius Severinus Boetius*, prænomine scilicet nomini cognominique postposito. Nimirum hoc erat in usu apud antiquiores Romanos, ut idem homo tribus aliquando donaretur appellationum generibus, quæ dicebantur (d) prænomen, nomen et cognomen. Prænomen, ut vox ipsa sonat, est appellatio, quæ appellationi gentis præponi solet: qualia sunt nomina quæ apud nos vocantur propria, ut *Ludovicus*; nomen, appellatio gentis, ut *Hectorides*; cognomen, appellatio familiæ ejusdem gentis, ut *Borboides*. Ut autem sæpe prænomen nomini, et nomen cognomini olim anteponebatur; sic non raro, (e) inverso ordine, ut nunc, positus nomine et cognomine, prænomen subiiciebatur. Sic ergo auctor noster nomine gentis dicitur *Anicius*; quod ex (f) antiquissima nobilissimaque Aniciorum gente esset prognatus. Sic nomine familiæ dicitur *Manlius Severinus*, quia ex Manliis Severinis ortus erat: sive fuerint duæ fami-

liæ, quarum alteram, nimirum Manliorum per patrem, alteram videlicet Severinorum per matrem attigerit: sive eadem fuerit familia cognomine altero dicta Severinorum, propter illam severitatem, qua T. Manlius, qui ob detractum Gallorum duci a se occiso *torquem*, inde *Torquati* cognomen in familiam intulit, filium (g) securi cædi jussit, quod contra edictum, ductorem Tusculanorum singulari certamine provocantem interfecerit. Sic proprio nomine dicitur *Boetius*, sive ut quibusdam scribitur *Boethius*, aut aliis *Boethus*, ab auxilio, quod primus, cui istud prænomen fuit impositum, tulit: *βοηθός* quippe Græcis est *adjutor*: propterea plures olim, ut apud (h) Laertium, Plutarchum (i), ipsum nostrum (j) auctorem hoc prænomine donati sunt.

III.

Cum vero noster Boetius (k) duodecim saltem annis natus amisisset patrem, hic (l) amicorum propinquorumque curis commissus, Romæ primum, postea (m) Athenis studuit: ubi in grammatica, philosophia, mathematicisque disciplinis tantum profecit, ut plura non solum Euclidis, Nicomachi, Pythagoræ, Ptolemæi et Archimedis, verum etiam ipsius Aristotelis (n) Græca opera Latine reddiderit, reliqua ejusdem philosophi opera similiter redditura, ipsumque cum magistro suo Platone conciliaturus, si fata tulissent.

Neque vero vir ille doctissimus in exponendis modo auctorum operibus versatus est, sed plura ipse excogitavit, excogitataque ad felicem exitum perduxit. Testis est admirabile hujus philosophiæ Consolationis opus: ubi Ciceronem de animorum immortalitate, quo filii desiderium levaret, disputantem imitatus, in hoc Ciceronem superavit, quod, cum Cicero

(a) Consolat. Philos. l. 1, p. 5: *Tuæ civitatis antiquissimam legem.*

(b) Cassiodorus in Chronico ad consulatum Aetii et Studii anno Christi 454.

(c) Sic inscribuntur libri Consolationis Philosophiæ.

(d) Valerius Maximus sive Probus libello de prænomine.

(e) Ut Flavius Vespasianus, et Flavius Sabinus fratres, apud Suetonium.

(f) S. Hieron. ep. ad Demetriadem: *Illustris sanguinis genus, in quo aut nullus aut rarus est qui non meruerit consulatum.*

(g) Virgil. vi Æneidos, v. 824: *Sævumque securi Aspice Torquatam.*

(h) In Vita Zenonis.

(i) In Symposiacis.

(j) Comment. in Porphyrum.

(k) Elapso, scilicet anno Christi 487; siquidem ejus pater consul fuit hoc ipso anno.

(l) Consol. philos. l. II, Pros. 3: *Desolatum parente summorum te virorum cura suscepit.*

(m) Cassiodor. l. I Var., ep. 45: *Atheniensium scholas longe positus introisti.*

(n) S. Antoninus citans Sigebertum, 2 part. Hist., tit. 41, cap. 15.

carmine tunc non utatur, Boetius utramque orationem ita permiscet, ut quicquid eruditionis, aut a grammatica, aut a rhetorica expectari potest, illud ibidem mirum in modum eluceat. Testis illa Boetii Logica, ubi præter antiquas Porphyrii, Aristotelisque opiniones, suam ipse proposuit de *Categoriis, divisione, definitione et syllogismis* doctrinam, qua ratio bene disserendi plurimum promoveri potest. Testis opus illud in septem partes distributum, quod propterea, Varronis exemplo, *Hebdomades* inscribitur, in quo, quoad superest, mathematicorum more propositis quibusdam effatis, multa docet de eo quod bonum est, et unum. Testes libri quinque de Musica, cujus ita peritus fuit, ut instrumenti musici, vulgo (a) *chiterini* inventor habeatur. Testis singulare illud (b) externis etiam regibus notum experimentumque inventum duorum horologiorum; quorum alterum (c) *aquis sub modulo fluentibus temperabatur*; alterum *solis immensi comprehensa illuminatione distinguebatur*.

Quia etiam Boetius de theologis optime meritus, scripsit cum de mysterio sanctissimæ *Trinitatis* ad Symmachum, et ad Joannem Ecclesiæ Romanæ diaconum; tum de *Incarnatione*. De (d) *Trinitate* quidem, ne suspectus foret Christianis, quod ex synodo contra hæreticos congregata sese subduxisset, veritus ne sibi propter suam eloquentiam causa committeretur agenda: de (e) *Incarnatione* vero, ut *extremi sibi que contrarii Nestorii atque Eutychis submoverentur errores*.

IV.

Sed quanto docior Boetius, tanto majori studio coluit virtutem, suo erga Deum et homines officio diligentissime functus. Quales fuerint illius in divinam majestatem cogitationes vel ex eis patet, quæ inspirante philosophia in aureo illo philosophicæ Consolationis opusculo (f) protulit: nihil enim tum docuit, nisi quod ipse (g) fecerit, nec tanta facilitate tunc præstare potuit, nisi quod a teneris annis continuata pietate exercuerit. At singularis benevolentia Boetii in omnes homines, miseros præserim, ex hoc etiam est manifesta, quod cum (h) ingenti salutis suæ periculo senatum populosque omnes cum gravissima oratione, tum etiam objecta periculis auctoritate protexerit: quodque (i) fuerit in pauperes liberalis.

(a) In supplem. Chronic.

(b) Cassiodor. l. i Var., ep. 45.

(c) Ibid.

(d) Magdeburgenses centuria 6, c. 10, et ante hos S. Antoninus 2 part. Hist., tit. 11, cap. 15, ex Vincentin.

(e) Sic loquitur ipse Boetius l. de Duab. Natur. et una persona Christi.

(f) Præsertim ab initio libri tertii.

(g) Ennodius episcop. Ticinensis, l. vii, ep. 13, Boetio.

(h) Consol. Phil. l. i, pros. 4: *Inde cum improbis graves, etc.*

(i) Magdeburgenses ex Procopio l. i de Bello Goth., etc., cent. 6, c. 10.

(j) Consol. philos. lib. ii, pros. 3: *Cum tanto splendore socerorum.*

V

Atque propter has præclaras animi dotes factum, ut Festus (j) senatus princeps filiam suam Helpen Siciliae alumnam Boetio propriam dicaverit, stabilique junxerit connubio. *Ea autem Helpe*, inquit Vallinus (k), *dotibus animi longe corporis fortunæque bona superavit: scripsit enim versus emendatissimos, scribentique marito suavissimus genius adedit. Desideravit autem ex ea liberos: quanquam nonnulli dicant, Boetium ex ea duos filios Patritium et Hypatium suscepisse. Addunt eundem Boetium amatam hanc suam uxorem hoc ultimo carmine prosecutum fuisse:*

Helpe dicta fui, Siculæ regionis alumna,
Quam procul a patria conjugis egit amor:
Quo siue mæsta dies, nox anxia, flebilis hora,
Nec solum caro, sed spiritus unus erat.
Lux mea non clausa est, tali remanente marito,
Majorique animæ parte superstes ero.
Porticibus sacris jam nunc peregrina quiesco
Judicis æterni testilcata thronum.
Ne qua manus bustum violet, nisi forte jugalis
Hæc iterum cupiat jungere membra suis,
Ut thalami tumulique comes nec morte revellet,
Et socios vitæ nectat uterque cinis.

Se hæc venustam Boetii poesim non redolent: saltem maximam partem.

Propter eadem doctrinæ virtutisque ornamenta (l) Symmachus, princeps quoque senatus, defuncta Helpe, Rusticianam filiam suam eidem Boetio dedit uxorem, ex qua, inter alios liberos, duos suscepit filios, quorum alter avito nomine Symmachus, alter paterno Boetius dictus fuit; quique adhuc pueri (m) consules facti sunt: ideo enim hi filii a suo patre dicuntur (n) *viri consulares, quorum jam ut in id ætatis pueris vel paterni vel aviti specimen elucet ingenii*.

VI.

At vero singulari cum doctrinæ, tum etiam virtutis Boetii referri debet acceptum, quod ille vel ab adolescentia summis dignitatibus ornatus fuerit. Primum quidem adhuc juvenis (o) in patrum senatorumque ordine positus, patricius fuit. Deinde anno suæ ætatis circiter trigesimo quinto fuit (p) consul. Postremo ætate provecior magister fuit (q) officiorum: quas quidem dignitates ut non suscepit, sic non gessit, nisi (r) communi bonorum omnium studio: hinc iniquis improborum omnium consiliis sese semper opposuit: hinc (s) Conigastum exactorem, miserorum civium fortunas invadentem, sæpius repressit:

D (k) In Vita Boetii. Eadem dicit Lilius Gregorius Gyraldus de Poetar. Hist. dial. 5.

(l) Consol. phil. l. i, pros. 4: *Socer etiam Symmachus sanctus.*

(m) Ibid., lib. ii, pros. 3: *Duos pariter consules libero mos domo provehi sub frequentia patrum, sub plebis alacritate vidisti.*

(n) Ibid., pros. 4.

(o) Consol. philos. l. ii, pros. 3: *Prætereo sumptas in adolescentia negatas senibus dignitates.*

(p) Ennodius l. viii, epist. 1.

(q) Consol. philos. l. iii, pros. 4: *Cum Decorato gerere magistratum.*

(r) Ibid., lib. i, pros. 4: *Nullum me ad magistratum, nisi commune bonorum omnium studium, detulisse.*

(s) Ibid.

hinc (a) Triguillam regiae domus praefectum, ab incepta jamque perpetrata prorsus injuria revocavit: hinc pro (b) Campania contendens, ne injusta coemptio exigeretur, effecit: hinc (c) Paulinum consularum virum, Albinum, pluresque alios cum plebeios, tum etiam patricos viros non sine magno sui periculo protexit.

VII.

Quamobrem Boetius tantas, improborum praecipue, in se concitavit inimicitias, ut, unde laudandus erat, inde accusatus fuerit apud Theodericum, qui immoderato tam supremæ auctoritatis, quam Arianæ religionis amore Boetium perdere statuit.

Boetius quidem propter (d) praedictas animi dotes, gravissimas in se concitavit, improborum praesertim, inimicitias: quidam enim (e) Aulici, qui quo majori pollerent auctoritate, eo majori sese credebant injuria lædi a Boetio, quem (f) sibi injusta molientibus semper experiebantur adversari, summo eundem Boetium odio prosequerentur: hinc tres improbi delatores (g) Gaudentius, Opilio, et Basilius, quorum duo priores (h) ob fraudes innumeras exsilio destinati; tertius regio ministerio depulsus, obæratuque plurimum, sive suo sive perditorum pariter hominum consilio (i), Boetium apud regem Theodericum accusarunt.

Verum idem Boetius, unde laudandus erat, inde accusatur: quod enim non plebeios solum, sed patricos quoque viros tueri studisset, hinc inferebant ipsum læsæ majestatis reum, (j) pro senatu contra regem stitisse. Sed quod idem in omni doctrinarum omnium, mathematicarum praecipue genere præstaret, inde (quæ sæculorum ignarorum sors fuit) (k) magicis artibus sive, ut nostri loquuntur, *sortilegio* mentem polluisse mentiebantur.

Denique Theodericus sua partim, partim religionis Arianæ causa, ex praedictis delatoribus oblatam perdendi Boetii occasionem ultro accepit. Audivit nimirum ille Arianus princeps, Justinum imperatorem optimum, non solum (l) subjectos sibi populos paterno amore prosequi; sed hæreticos omnes Ariana lue pollutos, exceptis saltem Gothicis, Constantinopoli totoque Oriente egredi jussisse. Hic veritus ne, asserta reli-

gione catholica, Romani Justino addictiores cum populum tum semetipsum Arianum expellerent, ad reliquorum terrorem, Boetium sibi suspectum puniri curavit. Propterea (m) quo die ipse rex Theodericus edixerat, ut Opilio, et Gaudentius, ni intra præscriptum diem Ravenna urbe decederent, notas insigniti frontibus pellerentur ni exsilium; hoc ipso iidem improbi delatores, in gratiam regiam revocati, Romam ab ipso rege missi sunt, absentem Boetium delaturi. Delationi injustæ acquievit senatus, suoque (n) decreto innocentem, nescientem, indefensumque suum patronum (o) et morti damnavit et proscriptiōni, quas Theodericus, sibi metuens ab imperatore Justino, bonisque omnibus, exsilio, saltem per aliquod tempus, permutandas putavit.

VIII.

Boetius ergo, anno reparatæ salutis circiter quingentesimo vigesimo secundo, adeoque ætatis suæ circiter quadragesimo septimo, (p) imperante Theoderico, in exsilium missus, in agrum Mediolanensem, sive, ut alii volunt, Ticinum relegatus est: quod quidem exsilii tempus videtur posse colligi ex primo Consolationis philosophicæ carmine (q): ibi enim ipse Boetius ait suam senectutem, quam vocat inopinam, venisse malis properatam, canitiemque intempestivam suo capite diffundi: sed inopina senectus canitiesque intempestiva homini non accidunt, nisi ante annum ætatis suæ quinquagesimum. Quocumque tandem, et quando exsulaverit Boetius, hujus exsilium non profugium portusque supplicii, sed supplicium (r) fuit: huic etenim circumscriptus fuit brevis (s) habitandi locus: ubi nefas illi erat, propinquos, amicos, familiares (t), libros ipsos videre. Hic autem Boetius suam vitæ morumque integritatem posteris demonstraturus (u), tristementem suam cogitationem grata cum suæ mentis, tum etiam ipsius Dei cogitatione fugaturus, admirabile hoc philosophicæ consolationis opus cogitavit, cogitatumque scriptis mandavit. Sed dum sanctissima illa distinctur occupatione vir illustrissimus, alterum prodit Justinus imperatoris edictum, quo Arianos omnes, ne exceptis quidem Gothicis, aggressus, jubet episcopos omnes hæreticos a suis sedibus dimoveri, eorumque Eccle-

(a) Consol. philos. l. 1, pros. 4.
 (b) Ibid.
 (c) Ibid.
 (d) Ibid.: *Inde cum improbis graves inexorabilesque discordiæ.*
 (e) Ibid.: *Palatini canes.*
 (f) Ibid.: *Nihil apud aulicos reservari.*
 (g) Ibid.
 (h) Ibid.
 (i) Ibid.: *Quibus deferentibus percussi sumus.*
 (j) Ibid.: *Senatum dicimus alvum esse voluisse.*
 (k) Ibid.: *Sacrilégio me conscientiam polluisse mentiti sunt.*
 (l) Sabellicus, lib. II, ennead. 8.
 (m) Consol. phil., lib. 1, pros. 4.: *Opilionem atque Gaudentium cum ob innumeras multiplicesque fraudes in exsilium regia censura decrevisset, cumque illi parere nolen: es sacrarum sese ædium defensione tuerentur, compertumque id regi foret, edixit ut ni intra præscriptum diem Ravenna urbe decederent, notas insigniti*

frontibus pellerentur.... Atqui eoaem die deferentibus eisdem, nominis nostri delatio suscepta est.

(n) Ibid.: *An optasse illius ordinis salutem nefas vocabo? Ille quidem suis de me decretis, uti hoc nefas esset, effecerat.*

(o) Ibid.: *Ob studium propensius in senatum morti proscriptiōni que damnatur.*

(p) Id inferri potest ex veteri Boetii statua marmorea, de qua infra.

(q) Consol. philos. l. 1, metro. 4, v. 9:

Venit enim properata malis inopina senectus,

Et dolor ætatem jussit inesse suam:

Intempestivi funduntur vertice cani.

(r) Ibid., pros. 4.: *Per se satis eminent fortunæ in nos sævientis asperitas.*

(s) Ibid.: *Nihil ne te ipsa loci facies moret.*

(t) Ibid.: *Hæccine est bibliotheca.*

(u) Ibid.: *Cujus rei æriem atque veritatem, ne latere posteros queat stylo etiam memoriæque mandavi.*

sais Romanæ religionis ritu consecrari. Theodericus Arianis ad se confugien-ibus id novit : quare missis Constantinopolim (a) legatis, Joanne nempe Thusco episcopo Romano, et episcopo Ravennatensi; Agapeto et Patricio consulibus Romanis; atque Theodoro et Importuno senatoribus, viris præstantissimis, postulare ab Justino jussit, ut Ariani episcopi et sacerdotes loco suo moti restituerentur : quod ni fieret, fore ut brevi Roma et tota Italia cædibus et incendiis quoque adversum orthodoxos repleatur. (b) Cum autem legati in itinere opinione diutius morarentur, Theodericus rabie iniquitatis suæ stimulatus, Symmachum et Boetium exconsules, viros catholicos gladio trucidavit. (c) Deinde Joannem papam ex legatione reversum, eo quod honorifice ab orthodoxo imperatore exceptus, et muneribus donatus fuisset, cum sociis, Ravennæ in vincula conjectum pædere, siti et inedia necavit : sed (d) rex impius dignum quoque factis suis invenit vitæ exitum : nam ex eo tempore, quo Symmachum, Boetium, Joannem Thuscum episcopum Romanum, et alios injuste interfecit, in summum animi mœrorem incidit, ita ut oblatos in mensa pisces imaginaretur interfectorum capita esse. Tandem vero nonagesimo die a morte Joannis papæ subitanea morte periit.

IX.

Modus porro quo Boetius interfectus est non ita constat : sed (e) Ticini monstratur turris lateritia, Boetii carcer, quo Ticini incolæ a majoribus suis docti asserunt missos a Theoderico tribunum et satellitem; illum, ad monendum Boetium, ut, si salvus esse vellet, quidquid erat conjurationis aperiret; hunc ad interficiendum, si renueret aperire. Addunt satellitem, ubi Boetius se nullius in regem facti conscium esse dixisset, ejusdem Boetii cervicem ita detruncasse, hanc ut ipse Boetius utraque manu divulsam sustinuerit; deinde interrogatus a quonam se percussurum existimaret, responderit ab impiis; tum profectus in vicinum templum, flexis ad aras genibus, sacra perceperit; tandemque æternam gloriam consecuturus expiraverit.

Hinc Boetius (f) in numero sanctorum martyrum habitus, ejusque memoria Ticini decimo calendis Novembris quotannis celebratur : non secus ac Ra-

vennæ memoria Symmachi quinto calendis Junii; quod uterque pro fide contra Arianos mortem oppetierit.

Hinc etiam (g) ejusdem Boetii sepulchrum, quod Ticini in æde S. Augustino sacra, etiamnum visitur, pluribus elogiis decoratum fuit : olim quidem sic :

Ecce Boethus adest in cœlo magnus, et omni
Perspectus mundo, mirus habend' s homo.
Qui Theodorico regi delatus iniquo
Ticini senium duxit in exsilio.
In qua se mœstum solans dedit urbe libellum;
Post ictus gladio, exiit e medio.

Nunc vero sic :

Mœonia et Latia lingua clarissimus, et qui
Consul eram, hic perii missus in exsilium.
Et quia mors rapuit, prohibas me vexit ad auras,
En nunc fama viget maxima, vivit opus.

Suis igitur Boetius notabilis est majoribus, eruditione, virtutibus, uxoribus, liberis, dignitatibus, inimicis et morte. 1° Majores ejus, Anitii fuerunt, et Manlii, viri inter antiquos nobilesque Romanos tanti, paucos ut haberint pares, superiores certe nullos. 2° Eruditio ejusdem singularis, qua ut ultimus omnium ex antiquis Romanis aliquid litterarum monumentis consecravit, sic primus omnium Aristotelicam disciplinam Latinis litteris illustrare cœpit: tantæ cæterum apud posteros auctoritatis, ut ab ejusdem sententia nulla ferme sit provocatio. 3° Virtus illius in tempestate quieta fuit; luxit in tenebris; pulsa loco mansit tamen atque hæsit in patria; splenduit per sese semper, nec alienis unquam sordibus obsolevit. 4° Uxores, soceris Festo et Symmacho, patriciis omni laude majoribus, similes; quarum altera versificando imitata est; altera pulchra prole parentem fecit maritum. 5° Duo filii, paternæ avitæque virtutis hæredes, frequente senatu, populisque lætantibus, protecti sunt pariter consules ex ædibus paternis in curiam, ubi patet, iisdem curules insidentibus, regis laudis orator, ingenii gloriâ facundis que meruit. 6° Dignitates huic familiæ credideris innatas : has quippe, etiam senibus negatas, Boetius ipse habuit ab adolescentia. 7° Nec inimici fuerunt nisi improbi, magnum eximie virtutis argumentum. 8° Denique Boetius Deum unice diligens, pro avita religione sanguinem fudit; circa annum Christi 525, ætatis suæ 50.

(a) Sabellicus, l. II, enneade 8.

(b) Sabellicus, ibid. Paulus Diaconus, l. xv, c. 5.

(c) Vetus Boetii statua marmorea, quæ Romæ servatur in ædibus Justiniani v. e. indicat Boetium sublatum fuisse circa annum vitæ suæ quinquagesimum.

(d) Paulus diaconus l. xv; Procopius lib. I de Bello Gothico; Pomponius Lætus, etc.

(e) Julius Martinus Rota, in Vita Boetii.

(f) Ibid.

(g) Ibid.

TESTIMONIA VARIORUM

DE BOETIO ET EJUS SCRIPTIS,

AB IPSA BOETII ÆTATE AD NOSTRA USQUE TEMPORA, NON INTERRUPTA SÆCULORUM SERIE,
CONTINUATA.

Quamvis non idem fuerit sæculorum, quæ a Boetio ad nos usque fluxerunt, in litteras amor, sæpiusque hinc interrupta fuerit virorum litteratorum memo-

ria, singulari tamen Dei privilegio factum, ut sua sint quibuslibet his sæculis de meritis Boetii testimonia. Præcipua seligemus.